

UrDU Xorijiy filologiya fakulteti f.f.n. dots Ermetova Jamila.
UrDU magistratura bo`limi Lingvistika(ingliz tili) yo`nalishi magistranti
Rahimboeva Hulkar G`ayratovna

ESP: Muayyan maqsadlarga ko`ra ingliz tilini o`rganish va uning ahamiyati

Annotatsiya

Ushbu maqolada ESP ya`ni ingliz tilini muayyan maqsadlarga ko`ra o`rganish, umumiy ingliz tili va ular o`rtasidagi farqlar keng yoritilgan. Shuningdek ESPning xususiyatlari va turli soha vakillari uchun zaruratiga ham alohida to`xtalib o`tilgan.

Annotation

In this article ESP (English for specific purposes), General English and the differences between them are widely enlightened. Moreover, the characteristics of ESP and the need for study of English for the people of other fields also mentioned

Аннотация

В этой статье изучено различие между ESP (английский для определенных целей) и общий английский язык. Кроме того, изучено характеристики ESP и необходимость английского языка для людей из разных сфер.

Kalit so`zlar

ESP (ingliz tilini muayyan maqsadlarga ko`ra o`rganish), EFL(ingliz tili chet tili sifatida), murakkablik, xususiyat, soha, yo`nalish, maqsad, muayyan, rivojlanish

Key words

ESP(English for specific purposes) , EFL(English as a foreign language), complexity, characteristics, sphere, fields, purpose, specific, development

Ключевые слова

ESP (английский для определенных целей), EFL(Английский как иностранный язык), сложность, характеристики, сфера, область, цель, специфика, развитие

***Til va tilni o`rganish murakkabligi.*** 1960 yillardan buyon ESP( English for specific purposes) ya`ni ingliz tilini muayyan maqsadlarda o`rganish yo`nalishi bugungi kungacha Ingliz tilini chet tili sifatida o`rganishda juda muhim va mashxur yo`nalishga aylandi.

Uning rivojlanishi ESP da ko`p sonli universitetlarda namoyon bo`lmoqda (masalan, Birmingem universiteti va Buyuk Britaniyaning Aston universiteti). ESP bo`yicha muhokamalarga bag`ishlangan "English for Specific Purposes: An international journal", nomli a`lo darajada tuzilgan xalqaro jurnal mavjud.

Bilamizki, mustaqillik yillarida jumladan, O'zbekistonda chet tillarini o'rgatish bo'yicha qator qarorlar qabul qilingan. O'zbekistonning birinchi prezidenti I. Karimovning 2012 yil 10-dekabrda qabul qilingan "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori esa bugungi zamon talabi ekanligi bilan o'ta ahamiyatlidir. Birinchi prezidentimiz ta'kidlaganidek: Qayd etib o'tilsinki, mamlakatda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida hamda Qadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirish doirasida chet tillarga o'qitishning kompleks tizimi, ya'ni uyg'un kamol topgan, o'qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo'naltirilgan tizim yaratildi.

Yuqorida ta'kidlanganidek, ESP bugungi holatga yetib kelguniga qadar uzoq masofani bosib o'tdi ¹

ESP ning mutlaq xususiyatlari:

1. ESP o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini qondirish uchun aniqlanadi
2. ESP asosiy metodologiyadan va u xizmat qiladigan intizomdan foydalanadi
3. ESP grammatika, lexis, ro'yxatga olish, o'qish qobiliyatlari, nutq va janr bo'yicha ushbu faoliyatga mos keladigan tilga asoslangan.

ESP ning o'zgaruvchan xususiyatlari:

1. ESP muayyan intizomga aloqador yoki ular uchun mo'ljallangan bo'lishi mumkin
2. ESP muayyan ta'lim sharoitlarida umumiy ingliz tilidan boshqa metodologiyani qo'llashi mumkin
3. ESP katta yoshli o'quvchilari uchun, yoki oliy darajadagi oliy o'quv yurtida yoki kasbiy mehnat sharoitida mo'ljallangan bo'lishi mumkin. Biroq, o'rta maktab darajasidagi o'quvchilar uchun ham bo'lishi mumkin
4. ESP odatda oraliq va malakali talabalar uchun mo'ljallangan.
5. ESP kurslarining ko'pchiligida til tizimlarining asosiy bilimlari mavjud

ESP umumiy ingliz tilidan farq qiladimi? Agar biz ushbu ta'rifga qo'shilsak, ESP qanchalik kengligini ko'rishimiz mumkin. Aslida, "ESP va General English (Umumiy Ingliz tili) munosabati o'rtasidagi farq nima?", deya so'ralishi mumkin. Hutchinson va boshqalar ² bunga oddiygina javob beradi: "Nazariy jihatdan hech narsa, amalda juda ko'p".³ O'sha paytda umumiy ingliz tili o'qituvchilari ingliz tilini

¹ Dudley-Evans, Tony (1998). ESPning rivojlanish bosqichlari: ko'p sohaga mo'ljallangan yondashuv, Cambridge Universiteti nashriyoti, 110b

1. 2Hutchinson, Tom & Waters, Alan (1987). English for Specific Purposes: A learner-centered approach. Cambridge University Press.119b

o'rganish uchun aniq maqsadni ko'zlaganligini e'tirof etish bilan birga, ehtiyojni aniq tahlil qilish uchun kamdan-kam hollarda talab qilinadigan narsalarni aniqlaydi. Biroq, bugungi kunda o'qituvchilar ehtiyojlarni tahlil qilishning muhimligini juda yaxshi bilishadi va materiallar mualliflari materiallarni ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida o'quvchilarning maqsadlari haqida juda ehtiyotkorlik bilan o'ylashadi. Balki, bu ESP yondashuvining umuman olganda ingliz tili o'qituvchisi bo'lishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Albatta, umumiy ingliz tili kurslari to'xtaganligi va ESP kurslari boshlanishi o'rtasidagi chiziq haqiqatan ham juda noaniq bo'lib qoldi.

Aksincha, ingliz tilida o'qitiladigan ko'plab o'qituvchilar ESP yondashuvidan foydalanib, o'quvchilarni talablarga asoslanib tahlil qilish va ingliz tilidan haqiqiy muloqot qilish uchun o'zlarining maxsus bilimlaridan foydalanish asosida ta'riflash mumkin, bu ESP o'qituvchilarining ko'pchiligi hisoblanadi. Kasb-hunarga oid mutaxassislar bilan intervyu o'tkazish, kasb-hunar bo'yicha talab qilinadigan tilni tahlil qilish yoki hatto talabalarning talablarini tahlil qilish o'rniga, ko'plab ESP o'qituvchilari nashr etilgan darsliklari bo'lib, shaxsiy tajribaga asoslangan o'zlarining talablariga mos kelmasligini, va ularning mazmunini tekshirish uchun ESP «umumiy ingliz tili» dan farqli ravishda muttasil xususiyatni bartaraf etish bilan Dudley-Evansning takliflarini Strevens (1988) ta'sirida aniq ko'rsatib berdi (Johns va boshqalar,⁴ , va o'zgarmaydigan xususiyatlarni o'z ichiga olgan. ESP ning mutlaq va o'zgaruvchan xususiyatlarga bo'linishi, ESP nima ekanligini va nima ekani haqida dalillarni hal qilishda juda katta yordam beradi. Ta'rifdan ma'lum bo'ldiki, ESP muayyan intizom bilan bog'liq bo'lishi mumkin emas, lekin u muayyan yosh guruhiga yoki imkoniyat qobiliyatiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. ESP o'qitish uchun "yondashuv", yoki Dudley-Evansning "aqli raso" deb tasvirlangani kabi oddiy bo'lishiⁱⁱ kerak. Bu Hutchinson va boshq. "ESP - til o'rganishga yondashuv, chunki tarkib va usulga oid barcha qarorlar o'quvchining ta'lim olishiga asoslanadi".

Turli sohalarda ESPning dolzarbligi.

2. 3 Hutchinson, Tom & Waters, Alan (1987). English for Specific Purposes: A learner-centered approach. Cambridge University Press. 53p

3. ⁴ Johns, Ann M. & Dudley-Evans, Tony (1991). English for Specific Purposes: International in Scope, Specific in Purpose. Muayyan maqsadlarga ko'ra ingliz tili: Xalqaro jurnal. 2, 297-314.

Individning ushbu o'ziga xos mavzularga oid tilga muhtojligi uning mavzusi uning kundalik hayotida qanday ahamiyatga ega bo'lishiga bog'liq. Agar mavzu u uchun muhim bo'lmasa, unda bunga tegishli lingvistik narsalarni bilishning hojati yo'q. O'lchovning boshqa uchida, har qanday mavzuning shaxsning kasbini tashkil etadigan bosqichga yetganimizda, unga tegishli maxsus tilni mukammal egallashi juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Har bir sohada o'ziga xos muayyan vazifalarni o'z ichiga oladi, unga ko'ra, shaxs o'zi amalga oshirishi kerak bo'lgan va tildan foydalanishni talab qiladi. Turli sohalardan olingan ayrim misollar:

Universitet professori: Ma'ruza berish, seminarlarda ishtirok etish, kitoblarni o'qish, yozish va o'qish, o'quvchilar bilan ilmiy mavzularni muhokama qilish va imtihonlarni o'tkazish, og'zaki va yozma materiallarni o'qish va yozish.

Tadbirkor: taqdimotlar, muzokaralar o'tkazish, uchrashuvlarda ishtirok etish, hisobotlarni yozish, matbuot xabarlarini, xatlarni, fakslarni va eslatmalarni yozish, telefon qilish, eslatma olish, muloqot qilish va qiziqarli qilish.

Ilmiy-tadqiqotchi: Eksperiment natijalarini yozish, natijalarning ahamiyati haqida hisobot yozish, prezentatsiyalar berish, seminarlarda ishtirok etish, so'nggi tadqiqotlarni o'qish.

Professional sportchi: Matbuotga intervyu berish, taktikalarni muhokama qilish, ko'rsatmalar berish⁵

ESPning kelgusidagi rivojlanishi

ESP jamoasi kelajakda o'sishi va rivojlanishiga umid qilayotgan bo'lsa, umuman jamoat ESPning aslida nimani anglatishini tushunishi juda muhimdir. Faqatgina yangi a'zolar ishonch bilan qo'shilishlari mumkin va mavjud a'zolar ESPni bugungi kunda EFL (English as a foreign language)da o'qigan holatiga keltirgan amaliyotlarni davom ettiradilar. Ehtimol, bu maqolada keltirilgan Dudley-Evans ta'rifidan kelib chiqishi mumkin, lekin men tez orada, ESP haqidagi o'z dissertatsiyamda ESPni o'rganish va bosqichlari haqida keng yoritishni maqsad qildim va matematikaga oid kitobimni nashr etilishi uchun yanada qat'iyroq variant paydo bo'lishiga shubha qilamayman.

Xulosa qilib aytganda, biz til juda ulkan va juda murakkab bir hodisa ekanligini va har qanday kishining hatto o'z tilini to'liq o'rganishi murakkab hodisa ekanligini ko'rib chiqdik.

4. ⁵ Chris Wright, Ph.D , ESPning foydali jihatlari. 1992 Cambridge Universiteti

ESP, muayyan vazifalarni bajara olishi uchun tilning muayyan aspektini o'rganish - o'rganib chiqadigan resurslarni maksimal darajaga ko'tarish uchun mahalliy ma'ruzachi o'qitish usulini taqlid qilishdir. ESP kurslarining qizg'in, tezlashtirilgan va o'ziga xos o'rganish kontekstlarida o'quvchilar o'qish tezligini, va samaradorligini oshirishlari mumkin. Natijada muayyan vazifada tilni o'qitish uslublarini bimalol namoyon qilish mmkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dudley-Evans, Tony (1998).ESPnig rivojlanish bosqichlari: ko'p sohaga mo'ljallangan yondashuv , Cambridge Universiteti nashriyoti.
 2. Hutchinson, Tom & Waters, Alan (1987). English for Specific Purposes: A learner-centered approach. Cambridge University Press.
 3. Johns, Ann M. & Dudley-Evans, Tony (1991). English for Specific Purposes: International in Scope, Specific in Purpose. TESOL Quarterly 25:2, 297-314.
 4. Strevens, P. (1988). ESP after twenty years: A re-appraisal. Tickoo , ESP: San`at maktabi
 5. Chris Wright, Ph.D , ESPning foydali jihatlari. 1992 Cambridge Universiteti
 6. [www. google.com](http://www.google.com)
 7. www.yandex.ru
-